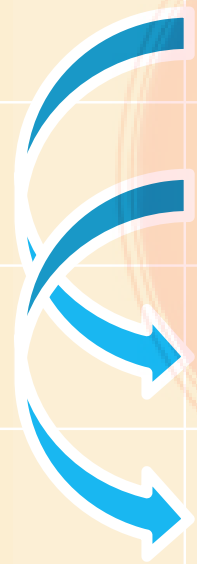

กติปยัคฆ์ บทที่ ๑
แจก อตุต (ตนะ) ในปุงลิงค์

ลำดับ	วิภัตติ	เอกวचนะ	การกล่าวซ้ำ (วิจฉา)
ป.	อตฺต+ลี	=อตฺตา	อตฺตา อตฺตา
พ.	อตฺต+อํ	=อตฺตานํ	อตฺตานํ อตฺตานํ
ต.	อตฺต+นา	=อตฺตนา	อตฺตนา อตฺตนา
จตุ.	อตฺต+ส	=อตฺตโน	อตฺตโน อตฺตโน
ปญ.	อตฺต+สุมา	=อตฺตนา	อตฺตนา อตฺตนา
ฉ.	อตฺต+ส	=อตฺตโน	อตฺตโน อตฺตโน
ส.	อตฺต+สุมี	=อตฺตนิ	อตฺตนิ อตฺตนิ
อา.	อตฺต+ลี	=อตฺต	อตฺต อตฺต

=อตฺตนา

=อตฺตโน

=อตฺตนา

=อตฺตโน

ลำดับ	เอกวจนะ	วิจฉา (การกล่าวซ้ำ)	คำแปลอายตนิบาต
ป.	อตฺตา	อตฺตา อตฺตา	อ. (อันว่า) / อ. ____ ท. (ทั้งหลาย)
ท.	อตฺตานํ	อตฺตานํ อตฺตานํ	ซึ่ง, ลู, ยัง, ลึน, ตลอด, กะ, เฉพาะ
ต.	อตฺตนา	อตฺตนา อตฺตนา	ด้วย, โดย, อัน, ตาม, เพราะ, มี
จตุ.	อตฺตโน	อตฺตโน อตฺตโน	แก่, เพื่อ, ต่อ
ปญ.	อตฺตนา	อตฺตนา อตฺตนา	แต่, จาก, กว่า, เหตุ
ฉ.	อตฺตโน	อตฺตโน อตฺตโน	แห่ง, ของ, เมื่อ
ส.	อตฺตนิ	อตฺตนิ อตฺตนิ	ใน, ใกล้, ที่, ครั้นเมื่อ, ในเพราะ
อา.	อตฺต	อตฺต อตฺต	แน่ะ, ดูก่อน, ข้าแต่

ลำดับ	เอกภชนะ	วิธีลงวิภัติ
ป.	อตฺตา	แปลง ส เป็น อ
ทุ.	อตฺตํ	แปลง อ เป็น อํ
ต.	อตฺตนา	ลง ษา คง ษา ไว้
จตุ.	อตฺตโน	แปลง ส เป็น โน
ปญ.	อตฺตนา	แปลง สุมา เป็น ษา
ฉ.	อตฺตโน	แปลง ส เป็น โน
ส.	อตฺตนิ	แปลง สุมี เป็น นิ
อา.	อตฺต	ลบ ส

หลักการใช้อยัตต (ตณ) เพื่อการแปล

๑.อตุต คัพทถ้าสมาสอยู่หลังคัพทอื่น เช่น

-ปรหิตตโต (ภิกขุ) (ปรหิต+อตุต) มีตณส่งไปแล้ว

-สมานตโต (ชโน) (สมาน+อตุโต) มีตณสมอ (ต้นสมอปลาย)

-ภาวิตตโต (ปุริโส) (ภาวิต+อตุต) มีตณอบรมแล้ว

พิจารณาว่าเป็นพหุพพิหิสมาสใช้เป็นบทคุณนาม แปลว่า มีตณ.....

-ถ้าขยายนามนามปุงลึงค์แจกเหมือน อ การันต์ในปุงลึงค์ (ปุริส)

-ถ้าขยายนามนามปุงสกลึงค์แจกเหมือน อ การันต์ในนปุงสกลึงค์ (กุล)

-ถ้าขยายนามนามอิตถीलึงค์แจกเหมือน อา การันต์ในอิตถीलึงค์ (กณฺณ)

๒.นามกิตก์ที่มี อตฺต เป็นบทหน้า มี ชน ธาตุเป็นบทหลัง ลง กฺวี ปัจจัยให้
แปลง ต เป็น ร ได้ เช่นคำว่า อตฺรโซ (ปฺตฺโต) (อ.บุตฺร) ผู้เกิดจากตน

๓.อตฺต คัณฑ์เมื่อสมาสอยู่หน้าคัณฑ์อื่นไม่ลวิภัตติบ้างก็ได้ เรียกว่า อลุตต
สมาส เช่นคำว่า อตฺตโนมติ (อ.มติของตน), อตฺตโนปทํ (อ.บทเพื่อตน)

๔.การใช้ อตฺต ซ้ำกัน ๒ ทน เช่น อตฺตานํ อตฺตานํ, อตฺตนา อตฺตนา เป็นต้นพึง
ทราบว่าเป็นการกล่าวถึงตนทั้งหมด (ตนของใครของมัน) ของคนสัตว์สิ่งของที่อยู่รวมกัน
เป็นกลุ่มเป็นคณะที่ปรากฏอยู่ในขณะที่กล่าวถึงนั้น พึงทราบว่ามิได้เป็นการใช้ อตฺต
คัณฑ์ในความหมายที่เป็นพหูพจน์ (ดังที่อาจารย์บางพวกเข้าใจคลาดเคลื่อน)

วิธีการใช้คำซ้ำนี้พึงทราบว่ามิได้จำกัดเฉพาะ อตฺต คัณฑ์เท่านั้นสามารถใช้ได้
ทั่วไปกับทุกคัณฑ์

ไวยากรณ์ชั้นสูงเรียกการพูดซ้ำคำว่า “วิจฉา” คือคำซ้ำกันที่พูดเพื่อต้องการแผ่ไป
ถึง คน สัตว์ สิ่งของสถานที่ที่ต่างกันทั้งหลายในขณะเดียวกัน เช่น

-เสสภิกขุ จ อตฺตโน อตฺตโน ปตฺตาสเน นิสีทิสฺสุ.

-อนึ่ง อภิกษุผู้เหลือ ท. นั่งแล้ว บนอาสนะอันถึงแล้ว เก่าตน เก่าตน

อตฺตโน อตฺตโน คือการกล่าวด้วยวิธีการของคำที่เป็นวิจฉาเพื่อต้องการแผ่ไปถึง
ภิกษุทุกรูป ไม่มีรูปใดที่ไม่นั่งบนอาสนะ

-ภิกขุ สตฺถุ อตฺตนา อตฺตนา ปตฺตคฺคณฺ อโรจยิสฺสุ.

-อภิกษุ ท. กราบทูล ซึ่งคุณ อันตน อันตน บรรลุแล้ว เก่าพระศาสดา.

อตฺตนา อตฺตนา ใช้คำซ้ำเพื่อต้องการจะแผ่ไปถึงภิกษุทุกรูปที่อยู่ในเหตุการณ์นั้น
ว่าไม่มีรูปใดเลยที่ไม่ได้กราบทูลเก่าพระศาสดา

นอกจากการพูดคำซ้ำแบบวิจฉาแล้ว ยังมีการใช้คำซ้ำในภาษาบาลีอีกแบบหนึ่งเรียกว่า อาเมหิตะ (การซ้ำคำ) ที่บุคคลกล่าวขึ้นในกรณีที่เกิดความกลัว โกรธ รึบเร่ง ยกย่อง เป็นต้น

การพูดซ้ำในเวลากลัว เช่น

-โจโร โจโร. อ.โจร อ.โจร (โจร ๆ)

-สฺปโป สฺปโป. อ.งู อ.งู (งู ๆ)

การพูดซ้ำในเวลาโกรธ เช่น

-วสฺลิตฺติ วสฺลิตฺติ. แน่เจ้าคนถ่อย แน่เจ้าคนค่อย (ถ่อย ๆ)

-วิชฺฌม วิชฺฌม. อ.เจ้า จงแทง อ.เจ้า จงแทง. (แทง ๆ)

-ปฺหฺร ปฺหฺร. อ.เจ้า จงตี อ.เจ้า จงตี. (ตี ๆ)

การพูดคำซ้ำในเวลายกย่อง เช่น

-สาธุ สาธุ สารีปุตฺต. ดูก่อนสารีบุตร อ.ดีละ อ.ดีละ (ดีแล้ว ๆ สารีบุตร)

การพูดคำซ้ำในเวลาเร่งรีบ เช่น

-คจฺฉ คจฺฉ. อ.เจ้า จงไป อ.เจ้า จงไป. (ไป ๆ)

-ลินาหิ ลุณาหิ. อ.เจ้า จงเกี่ยว อ.เจ้า จงเกี่ยว. (เกี่ยว ๆ)

การพูดซ้ำคำในเวลาแตกตื่น เช่น

-อาคจฺฉ อาคจฺฉ. อ.เจ้า จงมา อ.เจ้า จงมา. (มา ๆ)

-ติฏฺฐ จิตฺฏฺฐ. อ.เจ้า จงหยุด อ.เจ้า จงหยุด (หยุด ๆ)

การพูดคำซ้ำในเวลาอัศจรรย์ใจ เช่น

-อโห พุทุโธ อโห พุทุโธ.

โอ อ.พระพุทธเจ้า โอ อ.พระพุทธเจ้า.

การพูดคำซ้ำในเวลาร่าเริง เช่น

-อโห สุขข์ อโห สุขข์.

โอ อ.ความสุข โอ อ.ความสุข

การพูดคำซ้ำในเวลาเสียใจ เช่น

-กหํ เอกปุตตก กหํ เอกปุตตก.

แน่ะเจ้าลูกน้อยคนเดียว แน่ะเจ้าลูกน้อย
คนเดียว อ.เจ้า ย่อมอยู่ในที่ไหน.

การพูดซ้ำคำในเวลาตำหนิ เช่น

-ปาโป ปาโป.

อ.คนเลว อ.คนเลว (เลวระยำ)

ความแตกต่างระหว่างวิจักษ์กับอาเมทิตะ

-วิจักษ์ เป็นการย้าคำและย้าความไปพร้อม ๆ กัน

-อาเมทิตะ เป็นการย้าคำศัพท์ล้วน ๆ มิได้เป็นการย้าความแต่อย่างใด

ตัวอย่างประโยคภาษาบาลี อตฺต (ตน)

๑. อตฺตํ หิ ปรมํ ปิโย (โหติ).

อ.ตน แล เป็นที่รัก อย่างยิ่ง ย่อมเป็น.

๒. อตฺตํ ทมยฺนฺติ ปณฺทิตา.

อ.บัณฑิต ท. ย่อมฝึก ซึ่งตน.

๓. อตฺตนา โจทยตฺตํ.

อ.ท่าน จงตักเตือน ซึ่งตน ด้วยตน.

๔. ปุคฺคโล อตฺตโน สุขํ อิจฺจติ.

อ.บุคคล ย่อมปรารถนา ซึ่งความสุข เพื่อตน.

๕. ปณฺทิตฺโต อตฺตนา ราคาทิมลํ นินฺทชฺฌเมยฺย.

อ.ปณฺทิต พึงกำจัด ซึ่งมลทินมีราคาเป็น จากตน

๖. อตฺตา หิ อตฺตโน นาถ (โหติ).

อ.ตน แล เป็นที่พึง ของตน ย่อมเป็น

๗. กิเลสํ ปุคฺคฺลสฺส อตฺตนิ สญฺชาชนฺติ.

อ.กิเลส ท. ย่อมเกิด ในตน ของบุคคล.

๘. โภ มม อตฺต อหํ อิทานิ ชีณนโร ยมฺหิ.(เนตฺตวิภาวินี)

แน่ะตน ของเรา ผู้เจริญ ในกาลนี้ อ.เรา เป็นผู้มีนรกสิ้นแล้ว ย่อมเป็น

ตัวอย่างประโยคภาษาบาลี อตฺต (ตน) การใช้คำซ้ำ (แบบวิจฉา)

๙. อตฺตา อตฺตา สตฺตานํ ปิโย โหติ.

อ.ตน อ.ตน เป็นรัก ของสัตว์ ท. ย่อมเป็น

๑๐. ภิกฺขุ อตฺตานํ อตฺตานํ ทมยนฺติ.

อภิกษุ ท. ย่อมฝึก ซึ่งตน ซึ่งตน

๑๑. อตฺตนา อตฺตนา ปฐฺกิตฺตํ คุณฺโณ อาโรเจสฺสาม.

อ.เรา ท. จักกราบทูล ซึ่งคุณ อันตน อันตน ได้เฉพาะแล้ว.

๑๒. เสสฺสภิกฺขุ จ อตฺตโน อตฺตโน ปตฺตาสเน นิสีทิสฺสุ.

อ.หนึ่ง อภิกษุผู้เหลือ ท. นั่งแล้ว บนอาสนะอันถึงแล้ว แก่ตน แก่ตน

๑๓. เทวา อตตนา อตตนา รสฺมิโย วิสฺสชฺเชนฺติ.

อ.เทวดา ท. ย่อมเปล่ง ซึ่งรัศมี ท. จากตน จากตน.

๑๔. ภิกฺขุ อตฺตโน อตฺตโน จีวรํ สณฺชานนฺติ.

อ.ภิกษุ ท. ย่อมกำหนดจำ ซึ่งจีวร ของตน ของตน.

๑๕. วิญญู อตฺตนิ อตฺตนิ นิพฺพตฺตํ มคฺคํ เวทยนฺติ.

อ.ผู้รู้วิเศษ ท. ย่อมรู้แจ้ง ซึ่งมรรค อันเกิดขึ้นแล้ว ในตน ในตน.

๑๖. (ไม่นิยมใช้)